بسمه تعالی

مقدمه :

بنادر صیادی مراکز ارتباط دهنده فعالیتهای خشکی و دریا هستند و نقش بسیار مهمی در مدیریت فعالیتهای صیادی دارند و بعنوان پل ارتباطی بین دریا و خشکی ، مکان منا سبی برای تخلیه وا نتقا ل صید از شنا ور به ساحل می باشند .درصورتیکه بنادر صیادی به امکانات تخلیه و بارگیری مورد نیاز تجهیز شده و محصولات شیلاتی دراسرع وقت و با شرایط بهداشتی جابجا شوند ، علاوه بر کاهش هزینه ها ، از افت کیفیت صید جلوگیری به عمل آمده و در نتیجه در آمد بیشتری نصیب جامعه صیادی خواهد شد .

در راستای تلاش برای واگذاری اداره بنادر به بخش غیردولتی این دستور العمل در ارتباط با فعالیتهای تخلیه و جابجائی آبزیان درحد فاصل بین فعا لیتها در دریا و در خشکی تهیه و تدوین شده است. انجام هرگونه فعالیت تخلیه ، بارگیری ،جابجائی و انتقال آبزیان در حوزه بنادر و مراکز تخلیه صید بایستی با رعایت مفاد این دستورالعمل که بر اساس طرح هماهنگی بهینه سازی ،تحویل گیری ، حمل ونقل ، فراوری و عرضه آبزیان مصرف انسانی (توسط سازمان شیلات ایران و سازمان دامپزشکی) تدوین شده ، باشد .

اهداف :

- **ایجاد یک روش هماهنگ و یکپارچه در امور تخلیه و جا بجائی آبزیان در حوزه بنادر ماهیگیری**
- **ایجاد یک سیستم اجرائی سریع در فعا لیتهای تخلیه وجا بجائی آبزیان تحت شرایط بهداشتی، بمنظور کاهش هزینه ها و جلوگیری از افت کیفیت و آسیب دیدن آبزیان**
- **تلاش برای به کارگیری امکانات و تجهیزات مناسب برای تخلیه وجابجائی آبزیان**
- **افزایش سطح آگاهی های مدیران و افراد مسئول در امر تخلیه وبارگیری سریع و ایمن آبزیان درجهت انجام وظایف محوله**

دامنه کاربرد :

کلیه فعالیتهای مربوط به تخلیه آبزیان از شناورهای صیادی تا بارگیری و خروج از بنادر صیادی و مراکز تخلیه که بر جنبه های کیفی و بهداشتی صید اثرگذارند در دامنه کاربرد این دستورالعمل قرار دارند.

مسئو لیت حسن اجراء :

مسئولیت حسن اجراء فعالیت های تخلیه وجابجائی سریع آبزیان ، اعمال شرایط بهداشتی و کیفی لازم و جلوگیری از آسیب دیدن آبزیان، از وظایف مدیریت بنادر و صا حبان یا ناخدایان شناور ها می باشد .

اقدامات اجرایی:

بطورکلی یک شناور صیادی باید دارای تجهیزاتی مناسب برای تخلیه و جابخائی سریع ما هی و سهل وساده در نظافت و ضد عفونی کردن باشد و ساختمان مخازن و مسیرتخلیه باید بگونه ای طراحی شود که موجب آسیب دیدن ماهی و آلوده شدن آن نشود، در تعبیه و نصب تجهیزات تخلیه و بارگیری در شناور های صیادی شاخص های بسیاری در نظر کرفته میشود و نهایتاً برای سهولت وتسریع در کار ، تجهیزات شناور با تجهیزات بندروتاسیسات بندری می بایستی همخوانی و سازگاری داشته و دارای شرایط مشابه بهداشتی باشند .

لازم است پیش ازورود به بندر، بمنظور تسریع در عملیات تخلیه و بارگیری ، توافقی میان ناخدای شناور و مدیریت بندر در خصوص" فصول مختلف صید، نرم تخلیه ، نوع محصول ، تجهیزات تخلیه مورد استفاده و نهایتاً محدودیت های موجود در روند کار" صورت پذیرد تا بتوانند عملیات تخلیه وجابجائی و سایر مسائل مربوطه را برنامه ریزی نماید.

در این خصوص تاکید می گردد مدیریت بندر و بهره برداران برابر فصل دوم دستور العمل **تردد و پهلو گیری شناور ها در بنادر ماهیگیری** (هما هنگیهای قبل از ورود به بندر)که طی شماره ۸۸/۵/۳-۱۷۷۲۹/ش ابلاغ شده است، عمل نمایند .

شرایط والزامات شناورها ی صیادی حین عملیات تخلیه وجابجائی صید :

• تجهیزات تخلیه وبارگیری شناور باید بدونه نقص و کار آمد بوده و با تسهیلات تخلیه و بارگیری بندر مقیم متوازن وهمخوانی داشته باشد .

• شناورها باید دارای خدمه واجد صلاحیت و ورزیده برای انتقال سریع و ایمن آبزیان بساحل ، درروی عرشه آماده بکار باشند .

• شناور باید دارای مخازن CSW مناسب وبرابر استاندارد های معمول، برای تخلیه آبزیان باشند ، ضمناً تعداد مورد نیاز مخازن هر شناور ، با میزان صید شناور هماهنگ بوده، توسط شیلات هرمنطقه تعیین میگردد .

• شناورها باید از هر گونه نقص فنی که درایمنی ناوبری شناوربرای خروج اضطرازی از بندراثر گذار باشد مبرا باشند

• برقراری ارتباط مطمئن و کارآمد میان شناور و مدیریت بندر در طول زمان تخلیه واطلاع از آخرین وضعیت مراحل مختلف تخلیه و بارگیری الزامیست .

• تجهیزات مرتبط با مهار و یا پهلو گیری شناور و جرثقیلهای دستی باید مطمئن ، بدونه نقص و در شرایط مناسب فنی ، و همزمان شرایط آب و هوائی محلی نیز مورد توجه قرار گیرد .

• تراز نمودن شناور باآب توازن (TRIMMIMG) در هنگام تخلیه یا بارگیری بمنظور متعادل قرار گرفتن شناور و دستیابی به اندازه آبخور مناسب برای خروج از بندر، مورد توجه قرار گیرد .

• ناخدای شناور همواره مسئول ایمنی تخلیه و بارگری شناور بوده و درصورتیکه ایمنی شناور به مخاطره افتد ، میتواند عملیات را با اطلاع مدیریت بندر، متوقف نماید .

· محل تخلیه صید بر روی عرشه شناور باید از موادی باشد که براحتی قابلیت شتشو و ضد عفونی شدن را داشته باشد (نظیر روکش پلاستیکی)

· دسترسی به یخ کافی متناسب با صید (حداقل یک کیلو یخ بازای هر کیلو صید) ،داشتن دستگاه یخ خرد کن (درصورتیکه شناور ها پودر یخ با خود حمل نکنند)الزامیست به استثناء شناور های کیلگا گیر.

شرایط والزامات بنادر صیادی :

مدیریت بنادر باید اطمینان حاصل نما ید ، تنها شناور هائی را پذیرا باشند که بصورت ایمن درکنار اسکله(باتوجه به تو سیه های یاد شده در دستور العمل تردد و پهلوگیری شناورها در بنادر ماهیگیری وسایرشرایط ذیل)پهلو گیرند .

• آمادکی تجهیزات تخلیه و بارکیری.

• دارا بودن خدمه ورزیده و متبحر و آماده بکاردر روی عرشه .

• در صورتیکه در طول عملیات تخلیه وبارگیری حوادثی موجب بروز خسارت جانی و یا مالی به بندر یا شناور کردد ، می باید فوراً مراتب درحضورنمایندگان طرفین، با تعیین مقدار خسارت تقریبی ، صورتجلسه و موضوع از طریق کمیسیون رسیدگی به تخلفات صیا دی به مراحع قضائی ارجاع گردد .

• درطول زمان عملیات تخلیه نماینده تام الاختیار مدیریت بندر و ناخدای شناور باید با نظارت تنگاتنگ در اجرای عملیات ، حضور داشته با شند .

• مدیریت بندر می بایست بادستگاه توزین (دقت حدود ۱٪) میزان محصول تخلیه شده را بطور مستمر ثبت و مراتب را درصورتجلسه یاد شده بالا درج نمایند .

• مدیریت بندر موظف است اطلاعات جزومدی ، مواردضطراری ، بهداشتی ، وچگونگی دفع زائدات و رسوبات آبزیان بندری رابه شناور ها ی در حال تخلیه اطلاع دهد .

• در صورت نیاز مدیران به اطلاع از وضعیت و شرایط تجهیزات و ارزیابی عملیات تخلیه و بار گیری در طول روز میتوانند برابر (فرم ضمیمه شماره ۲) اقدام نمایند .

– بنادر صیادی :

• شناور های صیادی ملزم به تخلیه صید تنها دراسکله ها و مراکز تخلیه تعیین شده توسط شیلات مـی باشـند و اجازه تخلیه صید در محل های دیگر ندارند ،

• محلهای تخلیه صید آبزیان به استثناء کیلکا بایستی دارای مکان سر پوشـیده بـوده ، بنحـوی کـه محصـول را از تابش مستقیم نور خورشید محا فظت نماید مگر در شرایطی که محصول با مخازن دردار حمل شود.

• دارای کانا ل جمع آوری فاضلاب بوده ، سطح اسکله غیر قابل نفوذ به آ ب و همچنین از سیستم جمع آوری دفع فاضلاب بهداشتی بر خودار با شد .

• دارای تعداد مناسبی از سرویسهای بهداشتی فردی و عمومی باشند ، دستشـوئیها نیـز بایـد تجهیـز بـه مـواد شستشودهنده دستها باشند .

• دارای تابلو های آگاهی بخش برای ترویج بهداشت فردی و عمومی با شند ، این تابلو ها باید در مکانهای مناسب نصب کردند ، همچنین بنادر از حصار کشی مناسب برخوردار باشند .

• در صورت نیاز به شستشوی صید، بایستی از آب آشامیدنی بهداشتی استفاده شود.

• دارای مخازن و ظروف ویژه ای برای نگهداری محصولات شیلاتی غیر قابل مصرف باشـند ، جـنس ایـن ظـروف ومخازن باید از مواد ضد آب ومقاوم در برابر خورد گی باشند .

• دارای تجهیزات تخلیه ، جابجائی وتوزین بوده و باید از موادی ساخته شوند که به آسـانی تمیـز و ضـد عفـونی گردند و در شرایط مناسب فنی و بهداشتی نکهداری شوند .

اساساً در انتخاب نوع وکیفیت تجهیزات تخلیه وبارگیری صید ، عوامل مختلفی بشرح ذیل دخیل هستند .

• میانگین حجم تخلیه صید در مدت زمان مشخص و تعیین حد اکثر و حد اقل میزان تخلیه

• نوع آبزیان قالب در صید

• اهداف و ملاحظات مصرفی (صنعتی و تجاری)

• نوع ، ظرفیت و تعداد شناور پهلوگیرنده .

• روش نگهداری آبزیان در شناور (مخازن ، جعبه یا ...)

• دسترسی به منابع انرژی مورد نیاز برای استفاده از تجهیزات

• نیروی مجرب و آماده بکار جهت استفاده و نگهداری از تجهیزات

باتوجه به عواملی که به آنها اشاره شد ، انتخاب مدل واحد ومشخصی برای تمام بنادر و مراکز تخلیه بطور یکسـان امکان پذیر و قابل اجراء نمی باشد ، بنا براین برای تعبیه و نصب منا سـب تـرین تجهیـزات تخلیـه و بـارگیری(حداقل در هر منطقه) نیاز به بررسی های کارشناسی جداگا نهای می باشد .

اما بطور کلی و باتوجه به وضعیت صید وتخلیه در کشورمان موارد ذیل توصیه می شود :

• استفاده از جرثقیل ثابت یا متحرک برای تخلیه مخازن CSW (دراحجام مختلف تا حجم حد اکثـر ۳۰۰ لیتـر) برای ماهیان سطحزی نظیر کیلکا ، ساردین و میگو

• استفاده از جرثقیل ثابت یا متحرک برای تخلیه جعبه های حاوی ما هیان تجاری که هر جعبه حاوی ماهی و یـخ بطور میانگین ۲۵ تا۳۰ کیلو گرم با شد .

• استفاده از جرثقیل ثابت یا متحرک و یا نقاله مخصوص تخلیه برای ماهیان صنعتی منجمد وغیر منجمد

۱۳– شرایط و موارد حاکم در هنگام تخلیه صید و پس از آن و خروج آبزیان از اسکله :

•سرعت عمل در عملیات تخلیه و بارگیری بسیار حائز اهمیت است .

• جلو گیری از آلودگی ثانویه محصول (درصورت امکان از تجهیزات مکانیکی استفاده شود)

• آبزیان تازه تخلیه شده درساحل بایستی همواره با پودر یخ دردمای کمتر از ۴ درجه نگهداری شوند وچنانچه بیش از ۲۰ ٪ آن فاسد باشد ، با صیاد برابر آئین نامه های کمیسیون رسیدگی به تخلفات صیادی بر خورد خواهد شد .

• محل های تخلیه در اسکله باید بطور منظم شستشو شده و پس از هر با ر تخلیه محصول ، جعبه های مخصوص با آب بهداشتی شسته و ضد عفونی کردند .

• شرایط بهداشتی مربوط به محیط ، افراد و تجهیزات بایستی مطابق با دستورالعمل محیط زیست و بهداشت بنادر باشد.

• کلیه آبزیان در هنگام تخلیه در اسکله باید توسط مسئولین سا زمان دامپزشگی حاضر در اسکله ، برابر آئین نامه های مربوطه کنترل و بازرسی بهداشتی شوند و در صورت مخالفت افراد ذیربط ، براساس قوانین دامپزشگی وبا هماهنگی مراجع قضائی با آنها برخورد می شود .

در بنادری که دارای بازار حراج آبزیان هستند توصیه می شود که خرید و فروش از طریق عملیات حراج صورت گیرد.

• خروج آبزیان درجه یک باگواهی بهداشتی دامپزشگی تا ۴۸ ساعت ، به اقصی نقاط کشور و یا برای صادرات بلامانع است .

• خروج آبزیان صنعتی وتجا ری درجه ۲و۳ بصورت تازه درمخا زن حا وی آب و یخ (بمنظور فراوری یا مصرف) حداکثر تا شعاع ۲۰۰ کیلو متر ی مجاز است .

• آبزیان درجه ۴ (فاسد)صرفاً جهت واحد های تولیدی پودر ماهی یا کود حمل خواهد شد .

تبصره : ذکر درجه تازگی ماهی در گواهی های حمل دامپزشکی ، ضروری است .

• حتی الامکان خرید و فروش آ بزیان دراسکله باید از طریق عملیات حراج صورت پذیرد .

• تخلیه وجا بجائی صید در اسکله باید درساعات محدود وبراساس شرایط منطقه ای و فصول ، سال اعلام شده توسط شیلات و بامجوز دامپزشگی انجام پذیرد .

•تنها نمایندگان اشخاص حقیقی و حقوقی که دارای مجوز تحویل گیری صید از شیلات باشند حق خرید و تحویل گیری صید از شناور ها ویا تعاونی های صیادی را دارند .

• مجوز تحویل گیری آبزیان تنها به واحد های ذیل و برای مدت معین از طرف شیلات صادر می گردد .

• دارندگان تاسیسات سرد خانه و واحد های انجما د و فراوری که دارای پروانه بهره برداری بهداشنی از مراجع ذیصلاح باشند .

• کارخانه های کنسرو سازی که دارای پروانه بهره برداری بهداشتی از وزارت بهداشت باشند .

• دارندگان پروانه کسب معتبر از صنف یا اتحادیه ذیربط (فقط برای آبریان حلال گوشت)

تبصره: مجوز تحویل گیری مورد بحث شامل کلیه آبزیان به استثنای میگو ، لابستر و ماهیان خاویاری می با شد .

• تنها وسائط نقلیه دارای شرایط خاص (برابر آئین نامه های مربوطه)مجاز به بارگیری آبزیان وخروج از اسکله هستند .

• تکمیل فرم گواهی حمل و خروج آبزیان ازبندر برابر (فر م ضمیمه شماره ۱) الزامی است . این فرم ازطرف خریدار و صیاد تکمیل و توسط مسئول کنتر ل کیفی مستقر در بندر صیادی جهت(مصارف انسانی)تا ئید می گردد (بدونه این فرم هیچ محموله ای از بندر خارج نخواهد شد)در صورتیکه غیر قابل مصرف انسانی تشخیص داده شود . مجوز تنها برای واحد های تولید پودر ماهی صادر خواهد شد .

هماهنگی و کنترل خودروها بایستی به صورتی انجام شود که میزان تخلیه صید با تعداد و ظرفیت خودروهای مخصوص حمل مطابق باشد. همچنین باید نظارت و کنترل دقیق بر زمانهای توقف خودروها در محلهای تخلیه صورت گیرد.

- خودروی حمل محموله قبل از خروج از اسکله باید توسط نماینده سازمان دامپزشگی مهروموم گردد واین پلمپ نباید تا زمان تخلیه محموله در محل مصرف ، صدمه دیده یا باز شود ودر موقع فک پلمپ نیز شرایط خاصی ، برابر آئین های مربوطه ، وجود دارد (در برخی موارد به دلائل مسائل حمل قاچاق با دستور مراجع ذیصلاح از مهروموم مخا زن حمل صید ، خودداری می کردد)
- در مناطقی که اسکله وموج شکن وجود دارد ، در محدوده ای که آئین نامه اجرائی تعیین می کند ، مجوزتخلیه در خارج از اسکله داده نخواهد شد .
- تحویل گیری وخروج آبزیان در حد مصرف خانواده یا سهم ملوان بلامانع است .
- حمل و نقل ماهیان زنده . براساس ضوابط خاص وشرایط استاندارد تعریف شده ، خواهد بود .

بازدید های کنترلی و پیشگرانه :

۱- تجهیزات تخلیه و بارگیری .

- هرگونه توقف و خرابی سیستم های تخلیه و بارگیری موجب می شودکه روند بهره برداری از بندر کند شده وبهره برداری بندر با رکود مواجه شود .
- بنابراین درزمان بهره برداری از سیستم ها در صورت مشاهده هر گونه صدا ،گرما و عدم توانائی کارکرد مناسب، سیستم باید متوقف و جهت تعمیرات اضطراری آماده کردد.
- جرثقیل های ریلی باید دردوره های مشخص مورد بازدید قرار گرفته، نقاط متحرک آن گریس کاری ومحل حرکت آن بر روی ریل ها خالی از هرگونه مواد جامد باشد .
- در صورت عدم استفاده از دستگاه به مدت طولانی ، پوشش منا سبی برروی آن کشیده تا از ورود گردوغبار ورطوبت به داخل دستگاه ممانعت بعمل آید .
- وسائل انتقال صید از شناور به اسکله و از اسکله به خودرو های حمل صید ، انواع مختلفی را در بر می گیرند که باید بطور منظم و مطمئن ، مورد بهره برداری قرار گرفته و مستمراً مناطق تحت تماس با صید به لحاظ عدم آلودگی و عدم ایجاد آسیب های فزیکی به صید ، بازدید و کنترل شود .

۲- اسکله تخلیه و بارگیری :

نظر به اهمیتی که اسکله تخلیه صید در حفظ بهداشت و کیفیت محصول بازی مینماید ، ضروریست تا اقدامات کنترلی و پیشگیرانه ذیل در بخش نظارت بر سطح اسکله وهمچنین سایبان اعمال شود .

- کنترل ماهیانه وضعیت کف اسکله به لحا ظ شکستکی ها وخلل و فرجهای موجود در سطح .
- کنترل روزانه وضعیت کف اسکله به لحاظ آلودگی های موجود .
- کنترل روزانه وضعیت کف اسکله به لحاظ جمع شدن خونا به و روان آبهای سطحی .
- کنترل فصلی بر وضعیت فیزیکی سایه بان محل تخلیه صید .
- کنرل روزانه مبنی بر عدم تردد خودرو ها بر سطح اسکله .

۳- کانالهای جمع آوری خونابه :

- کنترل روزانه وضعیت کرفتگی کانالهای جمع آوری خونا به .
- کنترول روزانه مبنی بر عدم تخلیه مواد ز ائد جا مد از این کانالها .
- کنترل فصلی این کانالها به جهت شکستگی و خلل وفرجهای بوجود آمده .
- کنترل فصلی توری ها و آشغال گیرهای نصب شده به لحاظ وضعیت خوردگی و عملکرد آنها .

۴- کانالهای جمع آوری روان آبهای سطحی بندر:

- **کنترل ماهیانه وضعیت شکستگی ها و خلل وفرجهای موجود در کا نا لها .**
- **بازدید روزانه به جهت جلوگیری از گرفتگی کا نلها .**
- **کنترل ماهیا نه آشغال گیر ها از نظر وضعیت عملکرد و خوردگی .**

۱-دستور العمل حاضر مشتمل است بر ۳ فصل ۲ تبصره ودر مورخ ..... به تائید و تصویب ریاست محترم سازمان شیلات ایران رسیده و جهث اجراء به ادارات کل استانهای ساحلی شمالی و جنوبی کشور ابلاع گردید .

۲- دستور العمل حاضر به مدت دو سال از تاریخ ابلاغ بطورآزمایشی تصویب شده است ، بدیهی است پس از اتمام مدت زمان آزمایشی ، در صورت لزوم ، اصلاح و بصورت قطعی ابلاغ خواهد شد .

۳-هرگونه تخلف از موارد یاد شده در این دستورالعمل ، سازمان شیلات مجاز است ، طرفین متخلف را جهت ادای توضیحات و یا اخذ جرائم قانونی به کمیسیون رسیدگی به تخلفات صیادی ، معرفی نماید .

۴- ضمائم این دستورالعمل (شامل دو ضمیمه) بشرح ذیل میباشد :
-ضمیمه شماره ۱ - فرم گواهی حمل ونقل و خروج آبزیان از بندر .
ضمیمه شماره ۲ – فرم ارزیابی وضعیت ، شرایط و وقایع در حین عملیات تخلیه و بارگیری .

منا بع ومأ خذ :

- طرح هما هنگی بهینه سازی ، تحویل گیری ، حمل نقل ، فراوری وعرضه آبزیان مصرف انسانی
تهیه و تدوین : سازمان شیلات ایران و سازمان دا مپزگی کشور

- طرح ارتقای بهره وری بنادر ما هیگیری
تهیه و تدوین : شرکت طرح نو ا ندیشا ن

فرم ارزیابی وضعیت و شرایط مدیریت عملیات تخلیه آبزیان از بندر ..... یا مرکز تخلیه.....

نوع مدیریت: خصوصی : تعاونی : دولتی : سایر :

زمان تخلیه : تاریخ : ..... ساعت : .....دما :..... درسایه ☐ درتابش آفتاب ☐

محل تخلیه : اسکله : ☐ موج شکن : ☐ ساحل : ☐ حوضچه : ☐ لنگرگاه : ☐

روش تخلیه : جعبه پلاستیکی معمولی : ☐ جعبه های CSW اسنادارد : ☐ فله : ☐

تجهیزات تخلیه : جرثقیل : ☐ نوار نقاله : ☐ فیش پمپ ☐ دستی : ☐

وضعیت تجهیزات تخلیه : آماده بکار : ☐ مشکل دار : ☐ غیر قابل استفاده : ☐

وزن و نوع آبزی : وزن به تن :..... تازه : ☐ منجمد : ☐ یخ و آب : ☐

وضعیت استقرار ناظر بهداشتی : ازسازمان دامپزشکی : ☐ از سازمان شیلات : ☐ هیچکدام : ☐

بهداشت محیط زیست : خوب : ☐ نسبتاً خوب : ☐ بد : ☐

امکانات موجود در بندر : حضور نیروی متخصص و کار آمد دراسکله : ☐ در شناور : ☐

انرژی کافی : ☐ اطفای حریق : ☐ سیستم شستشو وفاضلاب ☐

بازار ماهی : بازار حراج : ☐ بازار خرده فروشی : ☐ هیچکدام : ☐

ملاحظات مصرفی : تجاری : ☐ صنعتی : ☐ مصارف پودر ماهی : ☐

امکا نات حمل ونقل : خودروی سردخانه دار استاندارد : ☐ خودرو با یخ : ☐ خودرو معمولی ☐

نوع شناور تخلیه کننده : کشتی : ☐ لنج سردخانه دار : ☐ لنچ فاقد سردخانه : ☐ قایق : ☐

توضیح حوادث و وقایع :

نظرات و پیشنهدات تکمیلی :

نام و نام خانوادگی تکمیل کننده فرم :